

Any acadèmic	2014-15
Assignatura	22315 - Intervenció Socioeducativa amb la Família
Grup	Grup 50, 1S, Online, GEDS
Guia docent	I
Idioma	Català

Identificació de l'assignatura

Assignatura	22315 - Intervenció Socioeducativa amb la Família
Crèdits	0,48 de presencials (12 hores) 5,52 de no presencials (138 hores) 6 de totals (150 hores).
Grup	Grup 50, 1S, Online, GEDS (Campus Extens)
Període d'impartició	Primer semestre
Idioma d'impartició	Català

Professors

Professor/a	Horari d'atenció als alumnes					
	Hora d'inici	Hora de fi	Dia	Data d'inici	Data de fi	Despatx
Micaela Ginard Ginard miquela.ginard@uib.cat	19:00h	20:00h	Dilluns	20/10/2014	20/10/2014	C-109
	19:00h	20:00h	Dilluns	27/10/2014	27/10/2014	C-109
	19:00h	20:00h	Dilluns	03/11/2014	03/11/2014	TUTORIA GRUPAL VIDEOCONFERÈNCIA.
						Lloc de trobada: Eivissa Av04 Palma AV07 Menorca. AV07
	13:30h	14:30h	Dijous	13/11/2014	13/11/2014	Edifici: Guillem Cifre de Colonya. Aula: A12
					Edifici: Guillem Cifre de Colonya. Aula: A12	
	15:00h	17:00h	Dimarts	09/12/2014	09/12/2014	C 109
María del Carmen Orte Socías carmen.orte@uib.es	Cal concertar cita prèvia amb el/la professor/a per a fer una tutoria					

Contextualització

En aquesta assignatura s'entén la família com a model de socialització primària i des d'aquesta perspectiva el que es pretén és conèixer quins són els models més adequats per a l'exercici d'una parentalitat positiva que fomenti una socialització adequada. En aquest marc es pretén identificar quins són els components que defineixen la parentalitat positiva, analitzar els indicadors de la parentalitat i conèixer les intervencions més eficaces a la llum dels programes basats en l'evidència de base psico-social i educativa des d'una perspectiva preventiva.

Any acadèmic	2014-15
Assignatura	22315 - Intervenció Socioeducativa amb la Família
Grup	Grup 50, 1S, Online, GEDS
Guia docent	I
Idioma	Català

Requisits

Recomanables

És molt important que l'alumnat manegi de forma adequada la cerca de documentació en les bases de dades documentals de l'àmbit psicosocial i educatiu.

Així mateix, és molt important que l'alumnat manegi la normativa d'elaboració de textos científics la qual ha d'utilitzar sempre en l'elaboració de treballs i activitats en aquesta assignatura.

També és important que l'alumnat es manegi de forma adequada en les llengües que utilitzarà per a la cerca i maneig de textos científics. Com a mínim, català, castellà i anglès.

Competències

Específiques

- * 1. CE11. Dissenyar i dur a terme projectes d'investigació sobre el medi social i institucional i sobre les persones i grups amb els quals es realitza la intervenció..

Genèriques

- * 1. CT2. Capacitat d'Organització i Planificació; Tenir autonomia en l'aprenentatge. Adaptar-se a situacions noves. Desenvolupar el lideratge, la creativitat i l'esperit emprenedor. Desenvolupar l'obertura cap a l'aprenentatge al llarg de tota la vida. Tenir compromís ètic amb les persones, les institucions i la pràctica professional..
- * 2. CT3. Capacitat comunicativa i lingüística;.
- * 3. CT6. Capacitat de resolució de problemes i presa de decisions;.
- * 4. CT8. Capacitat empàtica, respectuosa, solidària i de confiança cap als subjectes i institucions;.
- * 5. CT11. Autonomia en l'aprenentatge ..

Transversals

- * * Podeu consultar les competències bàsiques que l'estudiant haurà d'assolir en finalitzar el grau a la següent adreça: http://estudis.uib.cat/ca/gra/comp_basiques/.

Bàsiques

- * Podeu consultar les competències bàsiques que l'estudiant ha d'haver assolit en acabar el grau a l'adreça següent: http://estudis.uib.cat/ca/grau/comp_basiques/

Continguts

Continguts temàtics

Tema 1. Estructura i dinàmica familiar

Tema 2. Influència de la família en les conductes problema

Any acadèmic	2014-15
Assignatura	22315 - Intervenció Socioeducativa amb la Família
Grup	Grup 50, 1S, Online, GEDS
Guia docent	I
Idioma	Català

Tema 3. La competència parental. Tipologies, indicadors i instruments per a la seva avaluació

Tema 4. Aspectes clau dels programes de prevenció familiar

Tema 5. Programes de prevenció basats en la recerca

Tema 6. Programes de prevenció destinats a la família

Metodologia docent

En aquesta assignatura treballarem des d'una perspectiva teòrica i pràctica. Es recomana a l'alumnat que consulti la pàgina web de l'assignatura amb assiduitat.

Activitats de treball presencial

Modalitat	Nom	Tip. agr.	Descripció	Hores
Avaluació	Proves d'avaluació	Grup gran (G)	Prova d'avaluació contínua tipus test de cada tres temes. L'alumnat haurà d'aconseguir de cada una de les proves d'avaluació contínua una nota superior a 4 per poder fer mitja, tenint en compte que el resultat final sempre haurà de ser superior a 5. * Temes 1 a 3: 4 de novembre 2015 * Temes 4 a 6: 13 gener 2015 *En cas que el resultat d'avaluació contínua de les proves sigui inferior a 5, l'alumnat podrà optar a la convocatòria de febrer i juliol fixades oficialment. Examinant-se de TOT el contingut de l'assignatura.	12

A començament del semestre hi haurà a disposició dels estudiants el cronograma de l'assignatura a través de la plataforma UIBdigital. Aquest cronograma inclourà almenys les dates en què es faran les proves d'avaluació contínua i les dates de lliurament dels treballs. A més, el professor o la professora informará els estudiants si el pla de treball de l'assignatura es durà a terme a través del cronograma o per una altra via, inclosa la plataforma Campus Extens.

Activitats de treball no presencial

Modalitat	Nom	Descripció	Hores
Estudi i treball autònom individual	Carpeta d'aprenentatge	Es valorarà la participació de l'alumnat a la plataforma virtual de l'assignatura així com també, aquesta participació haurà de quedar reflectida a la carpeta d'aprenentatge (captura d'imatge i registre a la carpeta). Així mateix és tindrà en compte les reflexions que s'aportin a la carpeta d'aprenentatge entorn de la literatura recomanada per a cadascuna de les unitats temàtiques i la lectura i comentari de lectures complementàries del programa i/o d'actualitat que sorgeixin durant el període de realització de l'assignatura. L'alumnat al principi de l'assignatura tindrà a la seva disposició tota la documentació referent a l'assignatura, així com totes i cada una de les activitats a realitzar durant el curs. La modalitat d'entrega de tot el contingut serà per mitjà d'una carpeta d'aprenentatge, en data 13 de gener 2013, on apart d'un repositori de totes les activitats que l'alumne	69

Any acadèmic	2014-15
Assignatura	22315 - Intervenció Socioeducativa amb la Família
Grup	Grup 50, 1S, Online, GEDS
Guia docent	I
Idioma	Català

Modalitat	Nom	Descripció	Hores
		haurà anat fent durant tot el curs. caldrà surmar-hi una reflexió del procés d'aprenentatge que es vagi fent entorn a l'assignatura.	
Estudi i treball autònom individual	Treball assignatura	El treball de l'assignatura consistirà en el buidatge de la base de dades del NERPP (SAMHSA). Cada alumne serà responsable d'analitzar totes les dades d'un any (que el professorat assignarà a l'inici del curs). Posteriorment a i fer una anàlisi dels mateixos seguint els criteris dels models basats en l'evidència científica de la pròpia base de dades (data de lliurament 13 gener) El model i plantilla d'estudi serà la fitxa del propi NERPP.	69

Riscs específics i mesures de protecció

Les activitats d'aprenentatge d'aquesta assignatura no comporten riscos específics per a la seguretat i salut dels alumnes i, per tant, no cal adoptar mesures de protecció especials.

Avaluació de l'aprenentatge dels estudiants

1)Avaluació individual continuada: l'alumnat realitzarà dues proves al llarg de tot el curs. En cadascuna d'aquestes proves haurà de treure, com a mínim una nota de 4 per poder fer mitjana amb la resta de proves individuals. La suma total de les dues avaluacions continuades ha de ser, com a mínim una nota mitjana de 5. En cas de ser una nota inferior a 5, l'alumnat podrà recuperar la nota amb un examen final de tots els temes en qualsevol de les convocatòries previstes per la normativa universitària. El valor d'aquesta avaluació continuada: és del 50%.

En aquest bloc l'alumnat també pot optar per anar directament a la prova final en les dues convocatòries previstes per la normativa.

2)Avaluació del Treball de l'assignatura i de la carpeta d'aprenentatge: La carpeta d'aprenentatge i el treball són obligatoris per a tots els alumnes. El valor d'aquestes apartat és del 25 % pel Treball assignatura i del 25% per la carpeta d'aprenentatge. Per poder fer mitjana amb les notes de l'avaluació continuada (punt 1 en paràgraf anterior o bé nota examen oficial), la nota de la carpeta d'aprenentatge i del treball de l'assignatura ha de ser de 4.0. El treball de l'assignatura i la carpeta d'aprenentatge no són recuperables.

Proves d'avaluació

Modalitat	Avaluació
Tècnica	Proves objectives (recuperable)
Descripció	Prova d'avaluació contínua tipus test de cada tres temes. L'alumnat haurà d'aconseguir de cada una de les proves d'avaluació contínua una nota superior a 4 per poder fer mitja, tenint en compte que el resultat final sempre haurà de ser superior a 5. *Temes 1 a 3: 4 de novembre 2015* Temes 4 a 6: 13 gener 2015 *En cas que el resultat d'avaluació contínua de les proves sigui inferior a 5, l'alumnat podrà optar a la convocatòria de febrer i juliol fitxades oficialment. Examinant-se de TOT el contingut de l'assignatura.
Criteris d'avaluació	Proves objectives de tots els temes de l'assignatura en dos moments d'avaluació continuada i dues d'avaluació final segons normativa universitària

Percentatge de la qualificació final: 50%

Any acadèmic	2014-15
Assignatura	22315 - Intervenció Socioeducativa amb la Família
Grup	Grup 50, 1S, Online, GEDS
Guia docent	I
Idioma	Català

Carpeta d'aprenentatge

Modalitat	Estudi i treball autònom individual
Tècnica	Carpeta d'aprenentatge (no recuperable)
Descripció	Es valorarà la participació de l'alumnat a la plataforma virtual de l'assignatura així com també, aquesta participació haurà de quedar reflectida a la carpeta d'aprenentatge (captura d'imatge i registre a la carpeta). Així mateix es tindrà en compte les reflexions que s'aportin a la carpeta d'aprenentatge entorn de la literatura recomanada per a cadascuna de les unitats temàtiques i la lectura i comentari de lectures complementàries del programa i/o d'actualitat que sorgeixin durant el període de realització de l'assignatura. L'alumnat al principi de l'assignatura tindrà a la seva disposició tota la documentació referent a l'assignatura, així com totes i cada una de les activitats a realitzar durant el curs. La modalitat d'entrega de tot el contingut serà per mitjà d'una carpeta d'aprenentatge, en data 13 de gener 2013, on apart d'un repositori de totes les activitats que l'alumne haurà anat fent durant tot el curs. caldrà surmar-hi una reflexió del procés d'aprenentatge que es vagi fent entorn a l'assignatura.
Criteris d'avaluació	El treball individual de l'alumnat serà avaluat al final de l'assignatura. No obstant això, l'alumnat compta amb l'horari de tutories per poder fer seguiment en cas que així ho consideri.

Percentatge de la qualificació final: 25%

Treball assignatura

Modalitat	Estudi i treball autònom individual
Tècnica	Treballs i projectes (no recuperable)
Descripció	El treball de l'assignatura consistirà en el buidatge de la base de dades del NERPP (SAMHSA). Cada alumne serà responsable d'analitzar totes les dades d'un any (que el professorat assignarà a l'inici del curs). Posteriorment a i fer una anàlisi dels mateixos seguint els criteris dels models basats en l'evidència científica de la pròpia base de dades (data de lliurament 13 gener) El model i plantilla d'estudi serà la fitxa del propi NERPP.
Criteris d'avaluació	El treball individual de l'alumnat serà avaluat al final de l'assignatura. No obstant això, l'alumnat compta amb l'horari de tutories per poder fer seguiment en cas que així ho consideri

Percentatge de la qualificació final: 25%

Recursos, bibliografia i documentació complementària

Al llarg de l'assignatura la professora anirà aportant nova bibliografia pe rmitjà de la plataforma digital de l'assignatura en cas que ho consideri rellevant.

Bibliografia bàsica

Consejo de Europa (2006). Recomendación del Comité de Ministros a los Estados Miembros sobre políticas de apoyo al ejercicio positivo de la parentalidad, disponible en: <http://www.msps.es>.
European Monitoring Centre for Drug and Drug Addiction (2013). North-american-drug-prevention-programmes: are they feasible in European cultures and contexts Lisbon : <http://www.emcdda.europa.eu/publications/thematic-papers/> -and <http://www.emcdda.europa.eu/publications/thematic-papers/north-american-drug-prevention-programmes>
Kaminski, J.W., Valle, L.A., Filene, J.H. y Boyle, C.L. (2008). A meta-analytic review of components associated withparent training program effectiveness. *Journal of Abnormal Psychology*, 3, 567-589.
Kumpfer, K.L. y Johnson, J.L. (2007). Intervenciones de fortalecimiento familiar para la prevención del consumo desustancias en hijos de padres adictos. *Adicciones*, 19 (1), 13-25.

Any acadèmic	2014-15
Assignatura	22315 - Intervenció Socioeducativa amb la Família
Grup	Grup 50, 1S, Online, GEDS
Guia docent	I
Idioma	Català

Kumpfer, K.L., Pinyuchon, M., de Melo, A. y Whiteside, H. (2008). Cultural adaptation process for international dissemination of the Strengthening Families Program (SFP). *Evaluation and Health Professions*, 33 (2), 226-239.

Nation, M., Kumpfer, K.L., Crusto, C.A., Wandersman, A., Seybolt, D. Morrissey-Kane, E. & Davino, K. (2003). What works in prevention: Principles of effective prevention programs. *American Psychologist*, 58(6/7), 449-456. [PMID: 12971191].

Orte, C. Ballester, L.I., March, M. (2013). The family competence approach, an experience of socio-educational work with families/ El enfoque de la competencia familiar, una experiencia de trabajo socioeducativo con familias. *Pedagogía Social. Revista Interuniversitaria*, 21, 3-27.

Orte, C. y GIFES. (2005a). Los programas de prevención de drogas centrados en la familia: una visión desde la investigación y la práctica. *Revista Proyecto*, 53, 14-17.

Orte, C. y GIFES. (2005b). Una investigación educativa sobre un programa de competencia familiar. En M. March, *Anuari de l'Educació de les Illes Balears* (pp. 284-295). Palma: Fundació Guillem Cifre de Colònia.

Orte, C., Pascual, B., Ballester, L. (2013). Educación para la prevención: resultados de un programa de competencias familiares. *Revista Iberoamericana de Educación (OEI)*, núm. 61. En, <http://www.rieoei.org/index.php>

UNODC (2009). *Guide to Implementing Family Skills Training Programmes for Drug Abuse Prevention*. New York: United Nations.

UNODC (2013) *International Standards on Drug Use Prevention*. New York: United Nations. Recuperado de, <http://www.unodc.org/unodc/en/prevention/prevention-standards.html>

Bibliografia complementària

Aguilar Ramos, Mª C. (2002). *Educación familiar: una propuesta disciplinar y curricular*. Málaga: Ediciones Aljibe.

Barudy, J. (2001) *Monografía sobre Habilidades y Competencias Parentales*.

Barudy, J., Dantagnan, M. (2005). *Los buenos tratos a la infancia*. Barcelona: Gedisa. Cap. 5. (77-125).

Barudy Jorge, Dantagnan Maryorie (1999). *Monografía Guía de valoración de competencias parentales*. Barcelona: Ed. IFIVF.

Barudy, J. i Marquebreucq, A.P. (2006). *Hijas e hijos de madres resilientes*. Barcelona: Gedisa.

Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *Journal of Early Adolescence*, 11(1), 56-95.

Bersabé, R. M., Fuentes, M. J. y Motrico, E. (2001). Análisis psicométrico de dos escalas para evaluar estilos educativos parentales. *Psicothema*, vol. 13, n° 4, 678-684.

Castro, J.; Toro, J.; Van Der Ende, J. & Arrindel, W. A. (1993). Exploring the feasibility of assessing perceived parental rearing styles in Spanish children with the EMBU. *International Journal of Social Psychiatry*, 39, 47-57.

Cerezo, M. A., Keesler, T. Y. Dunn, E.S. y Wahler, R.G. (1991). Standardized Observation Codes III. En M. A. Cerezo (Ed.), *Interacciones familiares: un sistema de evaluación observacional* (pp. 17-59). Madrid: Mepsa.

Center for Substance Abuse Prevention (2000). *Prevention works through community partnerships: findings from SAMHSA/CSAP's national evaluation*. Rockville, MD: CSAP.

Center for Substance Abuse Prevention (2002a). *Science-Based Prevention Programs and Principles 2002. Effective Substance Abuse and Mental Health Programs for Every Community*. U.S. Department of Health and Human Services.

Substance Abuse and Mental Health Services Administration (SAMHSA). Center for Substance Abuse Prevention. Rockville, MD. Center for Substance Abuse Prevention (2002b). *Substance Abuse and Mental Health Services Administration*.

Science-based substance abuse prevention: a guide. DHHS Publication No. SMA 01-3505. Rockville, MD: SAMHSA/CSAP.

Center for Substance Abuse Prevention (2009). *Identifying and Selecting Evidence-Based Interventions Revised Guidance Document for the Strategic Prevention Framework State Incentive Grant Program*. HHS

Any acadèmic	2014-15
Assignatura	22315 - Intervenció Socioeducativa amb la Família
Grup	Grup 50, 1S, Online, GEDS
Guia docent	I
Idioma	Català

Pub. No. SMA 09-4205. Rockville, MD: Center for Substance Abuse Prevention, Substance Abuse and Mental Health Services Administration.

Cooney, S.M., Small, S.A. y O'Connor, C. (2007) Strategies for recruiting and retaining participants in prevention programs. What Works, Wisconsin Research to Practice Series, 2. Madison, WI: University of Wisconsin-Madison/Extension.

Flaquer, L. (2002). Cambios en la estructura familiar. A Casas, F. i Gómez, C. (comp.) Infancia, familia y calidad de vida, págs. 48-6. Barcelona: Instituto de Infancia y Mundo Urbano (CIIMU).

Fuentes, M. J., Motrico, E. y Bersabé, R. M. (1999). Escala de Afecto (EA) y Escala de Normas y Exigencias (ENE): Versión hijos y versión padres. Málaga: Universidad de Málaga.

Gerard, A. B. (1998). Parent-child relationship inventory (PCRI). Los Ángeles: Western Psychological Services

Grisso, T. (1986). Evaluating Competencies: Forensic Assessments and Instruments. New York: Plenum Press.

Holden, G. & Edwards, I. (1989). Parental attitudes toward child rearing: instruments, issues, and implications. *Psychological Bulletin*, 106, 29-58.

Magaz, A. y García, E. (1998). PPE, Perfil de Estilos Educativos. Baracaldo: Consultores en Ciencias Humanas.

Minuchin, S. (1986). Familias y terapia familiar. Buenos Aires: Gedisa. Cap. 1.

Orte, C. (1993a). Familia y factores de riesgo en el consumo de drogas. Estado de la cuestión. Seminario Internacional sobre la prevención de las drogodependencias y el papel de la familia (pp. 171- 193). Vitoria.

Orte, C. (1993b). Factores de riesgo en el consumo de drogas. *Revista Proyecto*, 7, 73- 84.

Orte, C. (1997). ¿Cuáles son los principales factores de riesgo y protección en la familia?. Seminario sobre Prevención Familiar y Drogas. Madrid: Plan Nacional sobre Drogas.

Orte, C. (2000). La intervención socioeducativa en el ámbito de la drogadicción. En P. Amorós y P. Ayerbe (Eds.), *Intervención educativa en inadaptación social*. Madrid: Síntesis.

Orte, C., Ballester, L. y March, M.X. (2008). A cluster analysis of families at risk who participated in a family skills program (the Strengthening Families Program). SPR 16th Annual Meeting. California.

Orte, C., Fernández, C. y Pascual, B. (2007). La implicación de los agentes sociales en los programas de intervención socioeducativa con familias. En X.M. Cid y A. Peres (Eds.), *Educación social, animación sociocultural y desarrollo comunitario II*. Vigo: Universidade de Vigo.

Orte, C., March, M., Ballester, L. y Touza, C. (2007). Results of a family competence program adapted for Spanish drug abusing parents (2005-2006). Póster presentado en la 15ª Conferencia Anual de la Society for Prevention Research, Washington, DC. Mayo.

Orte, C., March, M.X., Ballester, L., Pascual B., Fernández, C. y Oliver, J.L. (2010). Programa de Competencia Familiar (PCF). Guía de los padres y de las madres. Manual del usuario y de la usuaria adaptado (MUA). Palma: UIB.

Orte, C., March, M.X., Ballester, L., Touza, C., Fernández, C. y Oliver, J.L. (2008a). Manual del programa de competencia parental. Programa de competencia familiar (PCF). Palma de Mallorca: UIB. Adaptado de Strengthening Families Program. Con el permiso de Karol. L. Kumpfer.

Orte, C., March, M.X., Ballester, L., Touza, C., Fernández, C. y Oliver, J.L. (2008b). Manual del programa para mejorar las relaciones familiares. Programa de competencia familiar (PCF). Palma de Mallorca: UIB. Adaptado de Strengthening Families Program. Con el permiso de Karol. L. Kumpfer.

Orte, C., March, M.X., Ballester, L., Touza, C., Fernández, C., Oliver, J.L., Fernández, M.C. y Mestre, L. (2008c). Manual del programa de competencia parental. Programa de competencia familiar (PCF). Palma de Mallorca: UIB. Adaptado de Strengthening Families Program. Con el permiso de Karol. L. Kumpfer.

Orte, C., March, M.X., Ballester, L., Touza, C., Fernández, C., Oliver, J.L., Fernández, M.C. y Mestre, L. (2008d). Manual del programa para mejorar las relaciones familiares. Programa de competencia familiar (PCF). Palma de Mallorca: UIB. Adaptado de Strengthening Families Program. Con el permiso de Karol. L. Kumpfer.

Any acadèmic	2014-15
Assignatura	22315 - Intervenció Socioeducativa amb la Família
Grup	Grup 50, 1S, Online, GEDS
Guia docent	I
Idioma	Català

- Orte, C., March, M.X., Ballester, L., Touza, C., Fernández, C., Oliver, J.L., Fernández, M.C. y Mestre, L. (2008e). Manual del programa de habilidades sociales de los hijos e hijas. Palma de Mallorca: UIB. Adaptado de Strengthening Families Program. Con el permiso de Karol. L. Kumpfer.
- Orte, C., March, M.X., Ballester, L., Touza, C., Oliver, J.L., Fernández, M.C., Fernández, C. y Mestre, L. (2006). Building family Competence for users undergoing treatment with children. Comunicación presentada en el Congreso 23rd World Conference of Therapeutic Communities New York, September, 2006. Advances in TC. Special Programs for Parents and Their Children: Nueva York .
- Orte, C., March, M.X., Oliver, J.L. y Fernández, C. (2007). Implementación del programa de competencia familiar (Strengthening Family Program) en España en el contexto de un programa terapéutico: condiciones para su eficacia. Póster presentado a las XXXIV Jornadas nacionales de sociodrogalcohol: Valencia.
- Orte, C., March, M.X., Touza, C., Mestre, L. (2008). Material Audiovisual de Apoyo al Programa de Competencia Familiar. Palma: Serveis Audiovisuals UIB.
- Orte, C., Pascual, B. y Oliver, J.L. (2009). Evaluación cualitativa del proceso de implementación del Programa de Competencia Familiar (Strengthening Family Program) en servicios sociales de atención primaria. Póster presentado a las XXXVI Jornadas nacionales de Sociodrogalcohol. Salamanca.
- Orte, C., Pascual, B., Fernández, C. (2008). La aplicación de programas de prevención familiar en el ámbito de los servicios sociales: análisis de contextos y propuesta de buenas prácticas. XXXV Jornadas Nacionales de Sociodrogalcohol (10-12 de abril). A Coruña.
- Orte, C., Touza, C. y Ballester, L. (2007). Análisis del grado de fidelidad en la ejecución de un programa de competencia familiar. Pedagogía Social. Revista Interuniversitaria. Tercera Época, 14, 95-113.
- Orte, C., Touza, C., Ballester, L. y March, M.X. (2008). Children of drug-dependents parents: prevention programme outcomes. Educational Research, 50, 249-260.
- Palacios, J. (1994). Escala de evaluación de estilos Educativos (4E). Sevilla: Servicio de publicaciones de la Universidad de Sevilla.
- Roa, L. y del Barrio, V. (2001). Adaptación del cuestionario de Crianza Parental (PCRI-M) a población española. Revista Latinoamericana de Psicología, 33, 324-341.
- Tobler, N.S. y Kumpfer, K.L. (2000). Meta-analysis of effectiveness of family-focused substance abuse prevention programs. Rockville, MD: Center for Substance Abuse Prevention.
- Villar, P.; Luengo, Mª A.; Gómez, J. A. y Romero, E. (2003). Una propuesta de evaluación de variables familiares en la prevención de la conducta problema en la adolescencia. Psicothema, 15 (4), 581-588.

Altres recursos

- Substance Abuse and Mental Health Services Administration:
<http://www.samhsa.gov/prevention/>
<http://www.samhsa.gov/espanol/>
- Family Welfare Association (FWA). <http://www.fwa.org.uk/>.
- Head Start. <http://www.headstartinfo.org/index.htm>.
- La Maison Verte. <http://www.lamaisonverte.asso.fr/index.htm>.
- Preescolar Na Casa-Educar en familia. <http://www.preescolarnacasa.org>.
- Programa de Competència Familiar: <http://www.competenciafamiliar.com>
- Strengthening Families Program <http://www.strengtheningfamiliesprogram.org/>
- Observatorio Infancia <http://www.observatoriodelainfancia.mssi.gob.es/>
- Política Social Familias e Infancia <http://www.msps.es/politicaSocial/familiasInfancia/documentacion.htm>

